

תוכן

1	מבוא
2	חלק ראשון: עמימות המושג "פרטיות" והקושי בהגדרתו
4	הזכות של אדם לפרטיות בד' אמות ביתו
6	ההגנה בחוק על זכות הפרטיות בביתו של אדם
8	חלק שני: סמכות שוטר להיכנס לחצריו של אדם
12	הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - המצאה, חיפוש ותפיסה), (התשע"ד-2014)
12	סיכום ביניים
13	חלק שלישי: מדוע לא מוגשים כתבי אישום ותביעות נזיקין נגד שוטרים שנכנסו לחצרים שלא כדין
13	כניסה לחצרים – סמכות נלווית
14	ההגנה הרחבה הניתנת לשוטר בגין פגיעה בפרטיות בגין כניסה שלא כדין לחצרים
17	האזרח הנורמטיבי ו"פירות העץ המורעל"
18	אי ידיעת החוק
18	חוסר אמון במשטרה וברשויות אכיפת החוק
19	סיכום
20	מקורות

מבוא

בפרשת לנצ'ר¹ נידונה תביעה אזרחית לפיצויים שהוגשה נגד משטרת ישראל ו- 5 קצינים וחוקרים של המשטרה. על פי העובדות הגיעו שוטרים בשעות הבקר לביתם של התובעים, במטרה לזמן את אחד התובעים המתגוררים בבית לחקירה. לשוטרים לא היה צו מעצר. הם דרשו להיכנס לבית, אך התובעים סירבו לפתוח להם את הדלת. השוטרים פרצו את דלת הכניסה, נכנסו לבית, ועצרו את אחד התובעים. התובעים טענו כי הן הכניסה לבית והן המעצר בוצעו בניגוד לחוק וללא סמכות, ודרשו פיצויים בגין נזקים שונים שנגרמו להם כתוצאה ממעשי השוטרים, לרבות פיצוי בגין הכניסה לחצרים שלא כדין. במהלך הדיון התבקש מפקד הכוח המשטיר להסביר, מדוע לא דאגו השוטרים לקבל צו מעצר נגד התובע. תשובתו הייתה: "אנו עושים עשרות מעכבים ביום אם אני צריך בכל סיטואציה כזו להוציא צו אני מכביד על עבודת בית המשפט והמשטרה, אני צריך לסגור את הסיטואציה שלא יברח מהחלון, אין בית משפט ברחובות צריך לנסוע לראשון, שבת משפט יתן צו, אם היה נותן צו, כי היה אומר שיש לי סמכות ואני אשתמש בו."²

תשובתו של מפקד הכוח כי "אם אני צריך בכל סיטואציה כזו להוציא צו, אני מכביד על עבודת בית המשפט והמשטרה" היא אמירה הראויה להתייחסות. יש בכך לכאורה משום הודאה כי פעולות הנעשות ע"י אנשי חוק, והדורשות צו שיפוטי נעשות כדבר שבשגרה אף ללא צו.

פסה"ד דן בשרשרת עוולות שביצעו אנשי המשטרה: כניסה לחצרים, ביצוע מעצר שלא כדין ועוד. גם הצהרת מפקד הכוח בפני בימ"ש, שצוטטה לעיל, אינה מתייחסת דווקא לפעולה של כניסה לחצרים, אלא, מתייחסת באופן כללי לכך כי המשטרה אינה מקפידה על הוראות החוק בדבר הצורך בצו שיפוטי, עבור פעולות שלצורך ביצוען החוק מחייב צו כנ"ל.

למרות עמימותו של מושג "פרטיות", וחילוקי דעות ביחס להיקף המושג, נראה כי אין חולק כי האדם זכאי לפרטיות בדי' אמות ביתו, ומכאן שכניסה לחצרו של אדם ללא הסכמתו מהווה פגיעה בפרטיות

סמכותם של אנשי משטרה להיכנס לחצרים מוגדרת בחסד"פ ובחוקים נוספים. סמכות זו הניתנת לאנשי חוק מהווה משום פגיעה בפרטיות האזרח, ואשר על כן התנאים המכשירים פגיעה כזו קבועים בחוק. כניסה לחצרים בניגוד לקבוע בחוק מהווה הן עבירה פלילית שעונש בצידה והן עילה לתביעת נזיקין.

מהודאת קצין המשטרה בפרשת לנצ'ר עולה, כי המשטרה נוהגת כדבר שבשגרה להיכנס לחצרי אזרחים, ללא שהיא דואגת לקבלת צו שיפוטי, ועל ידי כך היא מפירה את פרטיותם של אזרחים. הדעת נותנת שבמקרה כזה יגישו אזרחים תלונות נגד השוטרים מפירי החוק, וכן יתבעו אותם בתביעות נזיקין על פגיעה בפרטיותם. למרות מסקנה מסתברת זו, חיפוש באתר המשפטי "נבו" מלמד כי אנשי משטרה שנכנסו לחצרי אזרח ללא כל סמכות, ובכך פגעו בפרטיותו של האזרח, אינם עומדים לדין בשל כך, וכי תביעות נזיקין כנגד שוטרים שעילתם פגיעה בפרטיות הן נדירות.

¹ ת"א (שלום י-ם) 8651-07 יעקב לנצ'ר נ' פקד חיים שרייבהנד (פורסם בנוב, 21.11.2011)
² ת"א (שלום י-ם) 8651/07 יעקב לנצ'ר - ב"כ עו"ד חנוך רובין נ' פקד חיים שרייבהנד פ"ס' 16 לסיכומי התובעים (פורסם בנוב, 04.12.2011)

השאלה המרכזית בעבודה זו היא השאלה מדוע "מוחלים" אזרחים על פרטיותם, ואינם מתלוננים על שוטרים מפירי חוק שפגעו בפרטיותם, ואף אינם מנסים "להיפרע" מהם בתביעות נזיקין. ההשערות המקדמיות לכך הן שונות.

נקודת המוצא היא, כי למרות עמימות המושג "פרטיות" ולמרות הקושי בהגדרת המושג הנ"ל, הרי מדובר בזכות יסוד שהפרתה כרוכה בסנקציה פלילית כבדה ובסנקציה אזרחית. הפרק הראשון של העבודה יבהיר נקודת מוצא זו.

החלק השני של העבודה ידון בסמכויות שוטר שנכנס לביתו של אזרח, ובתנאים המכשירים את פעולת השוטר כאמור.

החלק השלישי של העבודה יהווה דיון שינסה לבדוק השערות שונות שיסבירו את הפער בין החשיבות הרבה המיוחסת לזכות הפרטיות של האדם בביתו, למול העדר צעדי אכיפה מצד אזרח שזכות הפרטיות שלו נפגעה כאמור.

חלק ראשון: עמימות המושג "פרטיות" והקושי בהגדרתו

למרות שהמושג "פרטיות" מובן באופן אינטואיטיבי, יש קושי בהגדרתו המילולית. המושג "פרטיות", הוא רב משמעי, ולכן לוקה בחוסר בהירות. למרות מכשול זה נעשה שימוש תדיר במושג זה, בלא שניתן לייחס משמעות ברורה למה בדיוק התייחס זה שהשתמש במושג.³

הוועדה, שעפ"י המלצותיה חוקק חוק הגנת הפרטיות, קבעה ביחס למונח פרטיות כי "זהו אחד המונחים המשפטיים שאינו ניתן להגדרה מדויקת, אם כי תחומיו ברורים למדי. תחומיו של המונח מתפרשים לגבי אותם עניינים של הפרט, אשר על פי מוסכמות חברתיות זכאי הפרט לשמרם לעצמו, מבלי שזולתו יתן להם פומבי ללא הסכמתו"⁴

פרופ' בירנהק מביע את הדעה, כי העמימות והקושי בהגדרת מושג ה"פרטיות" נובע מכך כי הפרטיות היא תלויה חברה ותלויה טכנולוגיה.⁵ "תלויה חברה" מבחינה זו שאותו עניין יכול להיחשב בתרבות אחת כפגיעה ב"פרטיות", ואילו בתרבות אחרת אותו עניין לא יחשב כפגיעה בזכות לפרטיות. לדוגמא הוא מביא את גובה משכורתו של אדם. בישראל, נתפס המידע בעניין גובה משכורתו של אדם כעניין פרטי, ואילו בארה"ב לא רואים במידע זה משום מידע פרטי, ונהוג כי אדם מספר על שכרו.⁶ "תלויה טכנולוגיה" במובן זה, שהיקף הזכות עוצבה ותמשיך להיות מעוצבת על פי התפתחות הטכנולוגיה. קיים יחס דו כיווני בין הפרטיות והטכנולוגיה. אותו אמצעי טכנולוגי הגורם לפגיעה בפרטיות של האחד, משמש לשמירה על הפרטיות של האחר. כדוגמא הוא מביא תוכנה המשמשת לניטור אדם שנכנס למחשב מסוים.

³ שם, עמ' 26

⁴ דין וחשבון הוועדה להגנה בפני פגיעה בצינעת הפרט כמצוטט בע"א 4963/07 ידיעות אחרונות בע"מ נ' עו"ד פלוני, פסקה 9 (פורסם בנבו, 27.2.2008)

⁵ מיכאל בירנהק "שליטה במידע והסכמה מדעת: הבסיס העיוני של הזכות לפרטיות" משפט וממשל יא 9, 13-14 (תשס"ח)

⁶ שם, עמ' 26